

Kannabiksen kotikasvattajia ei pidä rangaista!

Syksyllä 2001 muutettiin huumerikoslakia siten, että siihen tuli uusi tekomuoto, huumausaineen käyttörikos, ja ns. 7 § kirjoitettiin uuteen muotoon. Kesällä 2002 käyttörikosta sovellettiin näyttävästi monissa musiikkifestivaaleissa, joissa poliisi ratsasi ihmisiä ja kirjoitti sakkoja. Syksyllä 2002 valtakunnan syyttäjä antoi yleisen ohjeen syyttäjille, miten uutta lakia tulisi soveltaa. Ohje tuli voimaan 15.9.2002.

Julkisuudessa ei ole kovin paljon keskusteltu siitä, mitä ohje tarkoittaa ja miten sitä tulee soveltaa. On puhuttu käyttörikoksesta, nuorista ihmisistä sekä hoitoonohjauksesta. Vähemmälle on jäänyt se, miten lakia sovelletaan aikuisiin kannabiksen käyttäjiin, joilla ei ole hoidon tarvetta ja joille kannabiksen käyttö ei ole mikään ongelma. Erityisen ryhmän muodostavat aikuiset omaan käyttöön kannabista kasvattavat henkilöt. Onko käymässä niin, että lakia sovelletaan ankarammin kuin ennen tähän kaikkein ongelmattomimpaan ryhmään, joka haluaa pysyä huumarikollisuuden ulkopuolella?

Seitsemännet pykälät

Uusi 7 § (Toimenpiteistä luopuminen) on seuraavan sisältöinen: "Huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta tässä luvussa mainitusta rikoksesta voidaan, sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta, jos tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hyväksymään hoitoon."

Aikaisemmassa 7 §:ssä oli toimenpiteistä luopumisperusteeksi mainittu myös se, että teko, olosuhteet huomioon ottaen, ei ollut omiaan heikentämään yleistä lainkuuliaisuutta. Tätä säännöstä olisi pitänyt noudattaa, jos sitä vastaan ei ollut painavia perusteita. Käytännössä sitä ei pahemmin noudatettu. Vaikka laki tuli voimaan jo vuonna 1994, niin vasta vuonna 2000 valtakunnan syyttäjä antoi ohjeen syyttäjille, jossa tuotiin esille 7 §. Sen olemassaolo oli koko ajan haluttu unohtaa. Pian valtakunnan syyttäjän ohjeen julkistamisen jälkeen lakia alettiin uudistaa ja 7§:ää kirjoittaa uusiksi.

Perusteeksi todettiin mm, että tämän säännöksen yhdenmukainen soveltaminen on osoittautunut käytännössä hankalaksi. Lain perusteluissa kuitenkin annettiin selkeitä esimerkkejä, milloin sitä tulee ja milloin sitä ei tule soveltaa. Esimerkiksi tapaukseen, jossa aikuinen ihminen yksin tai yhdessä muiden aikuisten käyttäjien kanssa käyttää hankkimaansa tai valmistamaansa huumetta kotonaan, säännöstä pitäisi soveltaa. Sen sijaa julkinen käyttö, esimerkiksi TV:ssä tai musiikkifestivaaleilla, on tapaus, jossa sitä ei tulisi soveltaa. Perusteeksi muuttaa lakia ja ohjeistusta todettiin myös se, että joissakin tapauksissa syyte on jätetty nostamatta, koska syyttämisen- ja oikeudenkäyntimenettely on niin raskas. Esitetyt perustelut olivat kuitenkin selittelyjä, koska tutkimustenkin mukaan pelkästä kannabiksen käytöstä, puhumattakaan sen viljelystä omaan käyttöön, lähes aina syytettiin ja rangaistiin. Toimenpiteistä luopuminen oli harvinaista.

Toimenpiteistä luopumisesta säännellään nykyisin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 ja 8 §:ssä. Luvun 7 §:n mukaan syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta kahdella perusteella, niin sanotulla vähäisyysperusteella tai nuoruusperusteella. Ensin mainitulla tarkoitetaan sitä, että rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja rikosta on kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä. Luvun 8 §:n mukaan syyttäjä voi lisäksi, jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, jättää syytteen nostamatta, kun rangaistusta on pidettävä kohtuuttomana ottaen huomioon muun muassa tekijän henkilökohtaiset olot tai sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteet.

Uuden lain perusteluissa todetaan, että niissä tapauksissa, kun aikaisemmin olisi pitänyt soveltaa rikoslain 50 luvun 7 §:ää toimenpiteistä luopumiseksi, tulee jatkossa soveltaa yleisiä toimenpiteistä luopumissäännöksiä eli tekoa voidaan pitää vähäisenä. Perusteluissa todetaan, että yleensä kyse on ollut huumausaineen kokeilusta tai satunnaisesta käytöstä. Näissä tapauksissa olisi jatkossa sovellettava yleisissä toimenpiteistä luopumissäännöksissä mainittua rikoksen vähäisyyttä koskevaa perustetta. Perusteluissa vielä todetaan, että joissain tapauksissa on jätetty syyte nostamatta myös tapauksissa, joissa huumeita on voitu käyttää useita vuosia. Tällöin käytetyn huumeen määrä on voinut muodostua suhteellisen suureksi. Tällöin on käytetty henkilökohtaisten olojen ja kohtuusyiden huomioonottamista, mutta näissä tapauksissa viitataan opiaattiriippuvuuteen yhdistettynä sosiaaliseen syrjäytymiseen.

Aikuiset, jotka eivät halua hoitoon eivätkä sitä tarvitse

Uutta huumausaineen käyttörikosta ei lain mukaan voisi soveltaa tapaukseen, jossa henkilö on viljellyt kannabista omaan käyttöönsä. Tämä sanotaan selvästi valtakunnansyyttäjän ohjeissa. Tällöin pitää soveltaa huumausainerikosta.

Valtakunnansyyttäjän ohjeissa todetaan, että toimenpiteistä luopumissäännös koskee paitsi huumausaineen käyttöä, hallussapitoa ja hankkimisen yritystä omaa käyttöä varten, myös muita RL 50 luvun huumausaineen käyttöön liittyviä rikoksia kuten maahantuontia, valmistusta ja viljelyä omaa käyttöä varten. Säännöksen nojalla syyttämättä jätettävä rikos voi siis olla otsikoltaan huumausainerikos, mutta rikoksen on oltava omaan käyttöön liittyvä.

Valtakunnansyyttäjän ohjeissa on kohta, jota tulisi soveltaa aikuisiin, jotka eivät halua hakeutua hoitoon. Kannabiksen ongelmaton kotikasvattaja kuuluu tähän ryhmään. Ohjeiden mukaan toimenpiteistä luopumiseksi pitää olla jokin erityinen syy, muuten pitää käyttää rangaistusta. Ohjeissa todetaan, että nuorten ja huumeriippuvaisten osalta tällainen vastasyy onkin ilmeinen. Sen sijaan niiden aikuisten osalta, jotka eivät ole huumeriippuvaisia, yhtä painavaa vastasyytä ei yleensä ole. Vähäisyystilanteissa toimenpiteistä luopumisen taustaperiaatteena on yleensä voimavarojen säästäminen ja prosessitalous, mutta niillä ei uudistuksessa avatun rangaistusmääräysmenettelyn käyttömahdollisuuden takia ole tässä punninnassa enää samanlaista painoarvoa kuin aikaisemmin.

Toimenpiteistä luopumisperusteena sekä ROL 1:7:n että RL 50:7:n syyttäjän ohjeissa nähdään vain vähäisyysperuste. Ohjeiden liitteenä on taulukko, jossa on ylärajat vähäiselle määrälle. Kannabiksen osalta rajat ovat hasikselle 10 g ja marihuanalle 15 g. Ohjeissa todetaan, että säännöstä voidaan soveltaa myös muuhun kuin välittömästi omaan käyttöön liittyvään huumausainerikokseen. Käytännössä kysymykseen voi tulla vain satunnainen, ilman voittoa tapahtunut huumausaineen välittäminen tai tarjoaminen osana yhteistä käyttöä tai muuten sellaisissa olosuhteissa, ettei teko ole saanut vastaanottajassa aikaan päätöstä huumausaineen käytöstä. Myös tekijän huumausaineen käyttöön liittyvä hengenvaarallinen tila tai siihen liittymätönkin vakava sairaus voi olla toimenpiteistä luopumisen perusteena, jos syytteen nostaminen olisi selvästi kohtuutonta. Viimeinen kohta onkin tervetullut niille henkilöille, jotka käyttävät kannabista lääkkeenä.

Kannabiksen kotikasvattajat eivät ole rikollisia

Jos sovelletaan kaavamaisesti valtakunnansyyttäjän ohjeita, niin hyvin pieni omaan käyttöön tapahtuva kannabiksen kotiviljely voi olla peruste toimenpiteistä luopumiselle. Se tarkoittanee viljelmää, jonka kuivattu tuotos on alle 15 g. Se tarkoittaa yhtä tai kahta hyvin pientä kasvia. Käytännössä kannabiksen kotikasvattajat siis jäävät säännöksen ulkopuolelle. Tähän tarvittaisiin tarkempaa ohjetta.

Koska rikosta on arvioitava kokonaisuutena, niin on vähintäänkin kohtuullista, että kannabiksen kotikasvattajiin on sovellettava muuta kriteeriä kuin pelkkä määrä. Kannabiksen kotikasvattajat, jotka kasvattavat sitä vain omaan käyttöönsä, eivät levitä ja myy huumeita. He eivät myöskään toiminnallaan tue kansainvälistä järjestäytynyttä huumerikollisuutta. Päinvastoin, he vastustavat sitä. Lisäksi he haluavat käyttää vain laadukasta kannabista, jota katukaupan tuotteet eivät aina ole, mikä on terveyden kannalta tärkeää.

On vaara, että uusi laki onkin kovennus niille aikuisille ongelmattomille kannabiksen kotikasvattajille, joiden toiminta ei uhkaa ketään ja joiden "rikoksella" ei ole muuta uhria kuin he itse. Omaan käyttöön tapahtuva kannabiksen kotikasvatus olisikin jätettävä rauhaan, ja poliisin ja oikeuslaitoksen voimavarat suunnattava oikean rikollisuuden torjuntaan.

Suomen kannabisyhdistyksen syyskokous 24.11.2002